

Årsrapport 2021

Samrådssekretariatet for svangerskabsafbrydelse,
fosterreduktion og sterilisation

Abortårsrapporten er udgivet af Klinisk Socialmedicin og Rehabilitering, Regionshospitalet Gødstrup, Region Midtjylland

Samfundsmedicinsk uddannelseslæge, Signe Hedegaard
Samfundsmedicinsk uddannelseslæge, Anja Bangsgaard Lyngs
Lægefaglig leder af Samrådssekretariatet, Camilla Mølsted Pedersen
Socialfaglig konsulent, Jette Sørensen

Forsidebillede: Billedkunstner Anette Topp; "Tænksom kvinde", 2009. Akryl på lærred, 100 x 120 cm

Forsidelayout: Heidi Baj Johansen
Layout: Signe Hedegaard og Anja Bangsgaard Lyngs
Billeder: Thomas Riis

Forord

Retten til fri abort blev vedtaget i 1973 efter en lang kamp foranlediget af blandt andet Dansk Kvindesamfund.

Man nedsatte allerede i 1932 en svangerskabskommission, der skulle undersøge abortspørgsmålet. I 1939 kom den første abortlov, som tillod abort inden for visse rammer, men adgangen til abort var stadig begrænset.

I 1960'erne opstod en generel mangel på arbejdskraft, hvilket medførte et pres om at få kvinderne ud på arbejdsmarkedet. Dette førte til, at interessen for fødselskontrol steg – ikke kun i kvindesagskredse, men også blandt almindelige arbejdssøgende kvinder. Dette satte gang i kampen om retten til fri abort¹.

Den gældende lov om retten til fri abort, som vi kender den i dag, indebærer, at enhver kvinde med bopæl i Danmark har ret til abort indtil udgangen af 12. svangerskabsuge.

Ønsket om svangerskabsafbrydelse kan af forskellige årsager opstå efter 12. svangerskabsuge. I sådanne tilfælde skal ønsket om abort fremsættes i en ansøgning, der behandles i det regionale Samråd for svangerskabsafbrydelse, fosterreduktion og sterilisation.

Tilladelse til svangerskabsafbrydelse kan gives i særlige tilfælde og kun, hvis der er enighed i Samrådet.

I årsrapporten 2021 belyses fordelingen af de typer af sager, der er blevet behandlet i Region Midtjylland samt fordelingen af tilladelser og afslag i de enkelte sagstyper sammenlignet med tidligere år.

Generelt ses i 2021 en stigning i antallet af ansøgere på social indikation sammenlignet med 2020 – året som i særdeleshed var præget af COVID-19 pandemien.

Ud af de 51 ansøgninger, der blev behandlet af Samrådet, hvor der blev søgt tilladelse på social indikation, havde samlet set 41% af kvinderne anden etnisk baggrund end dansk.

For gruppen af unge kvinder under 18 år, der søgte tilladelse uden forældremyndighedsindehavers samtykke havde 88,9% ansøgere anden etnisk baggrund end dansk.

Der kan være særlige vanskeligheder forbundet med en uønsket graviditet og dét at have en anden etnisk, kulturel eller religiøs baggrund. For nogle udmønter dette sig i æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol.

I denne årsrapport bringer vi et fagligt indlæg skrevet af Annelise Murakami, som er leder af RED Rådgivning. RED Center mod æresrelaterede konflikter består af RED Rådgivning, RED Safehouse og RED+, som samlet set tilbyder rådgivning, videnformidling og støtte i forbindelse med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Indlægget indeholder en redegørelse for de særlige vilkår, der gør sig gældende, når vi taler om æresrelateret vold og kontrol samt en beskrivelse af de forskellige voldsformer.

Rapporten er udfærdiget af uddannelseslægerne i samfundsmedicin Anja Bangsgaard Lyngs og Signe Hedegaard.

¹ Kilde: <https://danskkvindesamfund.dk/skoletjenesten/har-dansk-kvindesamfund-gjort-en-forskel-for-kvindes-rettigheder/retten-til-fri-abort/>

Indholdsfortegnelse

Forord.....	1
Årsberetning 2021	3
Ansøgning om abort på social indikation	5
Frafald	8
Tilladelser	8
Afslag.....	8
Ansøgning om tilladelse til abort uden forældremyndighedsindehavers samtykke	9
Demografisk beskrivelse 2021.....	10
Alder	10
Graviditetslængde.....	10
Prævention	11
Uddannelse.....	11
Forsørgelsesgrundlag	12
Civilstand	12
Geografi	12
Underretning.....	13
Etnicitet.....	13
Årsager til ansøgning om abort på social indikation	14
Ansøgning om tilladelse til senabort grundet fosterskade.....	15
Ansøgning om tilladelse til fosterreduktion.....	17
Ansøgning om tilladelse til sterilisation	18
Fagligt indlæg	19
Taksigelser	22
Nyttige links	24
Samrådssekretariatets publikationer	25

Årsberetning 2021

Samrådssekretariatet i Region Midtjylland har i året 2021 registreret i alt 202 sager. Sammenlignet med de forrige år, ses samlet set en nedadgående tendens for antallet af registrerede sager. 2020 var et særligt år grundet COVID-19 pandemien, hvor der var et betydeligt fald i antallet af sager.

Ansøgningerne har fordelt sig på de forskellige sagstyper som vist i tabel 1.

Den største andel af sager udgøres af fosterskadesager efter 12. svangerskabsuge, med i alt 129 sager. Det er det lavest registrerede antal af denne sagstype siden 2017 (143 sager i 2020, 150 sager i 2019, 136 sager i 2018 og 153 i 2017). Fosterskadesagerne udgør 64% af det samlede antal sager i 2021 og således en lidt lavere andel i forhold til 2020 (78%), men stabilt sammenlignet med perioden 2017-2019, hvor de udgjorde 62-65% af det samlede antal ansøgninger.

Af sociale sager, hvor der ansøges om abort, har Samrådssekretariatet i 2021 registreret i alt 57 ansøgninger. Det er en stigning på 67,6% sammenlignet med antallet af sociale sager i 2020 (34 sager). I 2020 blev der registreret et procentvis fald i antal samlede sager på 20% sammenlignet med 2019.

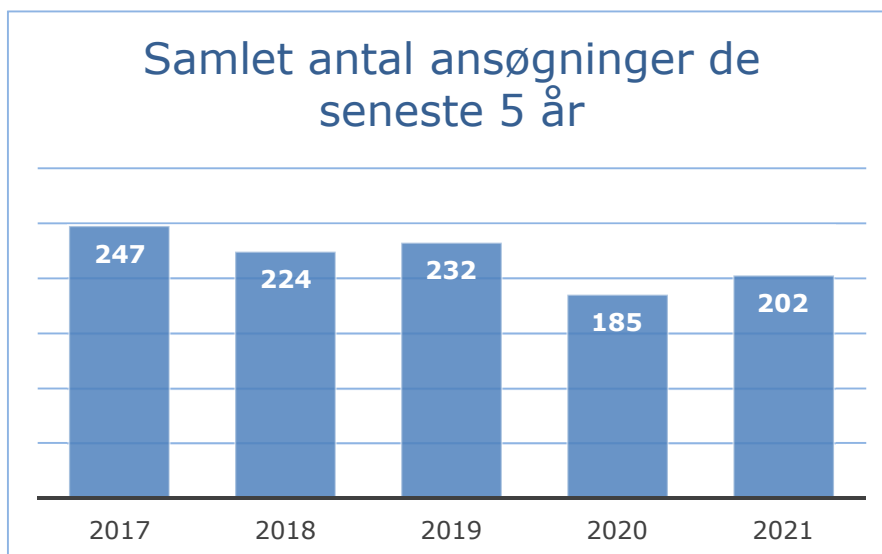
I 2021 ses en stigning i det samlede antal ansøgninger siden 2020 svarende til 9%.

Året 2020 var ikke repræsentativt grundet COVID-19 pandemien, så stigningen på 67,6% giver ikke et retvisende billede af udviklingen. Der er snarere tale om en nedadgående tendens i forhold til antallet, når man sammenligner dette års data med årene 2017-2019.

Sagstype	Antal	Procent
Fosterskadesager efter 12. svangerskabsuge	129	64%
Sociale sager over 18 år efter 12. svangerskabsuge	46	23%
Sociale sager under 18 år	11	5%
Fosterreduktion efter 12. svangerskabsuge	12	6%
Sterilisation	4	2%
I alt	202	100%

Tabel 1 – Fordeling af sagstyper, 2021

Samlet antal ansøgninger de seneste 5 år

Figur 1 - Udvikling i det samlede antal ansøgninger de seneste 5 år

Ansøgning om abort på social indikation

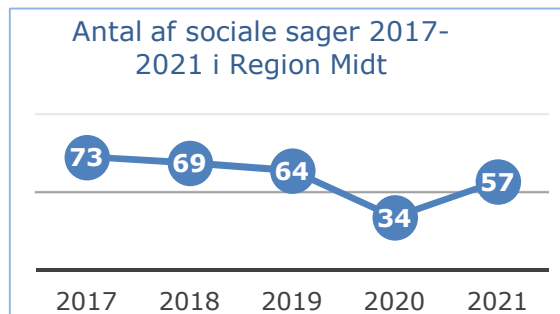
Sundhedslovens kapitel 25 § 94, stk. 1 nr. 1-2 og 4-6.

En kvinde kan i forbindelse med uønsket graviditet efter 12. svangerskabsuge, anmode Samrådet om abort på social indikation. Der kan gives tilladelse, såfremt særlige begrundelser taler for afbrydelse af graviditeten, hvilket er beskrevet i Sundhedslovens kapitel 25 § 94, stk. 1 nr. 1-2 og 4-6.

Samrådet modtog i 2021 i alt 48 ansøgninger om abort på social indikation efter sundhedslovens §94 samt ni ansøgninger efter §99 svarende til samlet 57 ansøgere. Heraf var der i alt seks ansøgere, som frafaldt inden samtalen, mens de resterende 51 sager blev behandlet i Samrådet. Af de 51 behandlede sager var 10 ansøgere under 18 år, og 41 ansøgere var over 18 år.

Der har fra 2017 til 2020 været en nedadgående tendens i forhold til det samlede antal ansøgere om abort på social indikation i Region Midtjylland. Se figur 2. Samrådet modtog i 2020 samlet 34 ansøgninger om abort på social indikation. Der ses således en stigning i antallet af sociale sager i

forhold til sidste år svarende til 67,6%. Sammenligner man antallet af sociale sager i 2021 med 2019 ses et fald på 10%, hvilket er mere retvisende i forhold til den førnævnte nedadgående tendens, der gør sig gældende.

Figur 2 – Udvikling i antallet af sociale sager fra 2017 til 2021

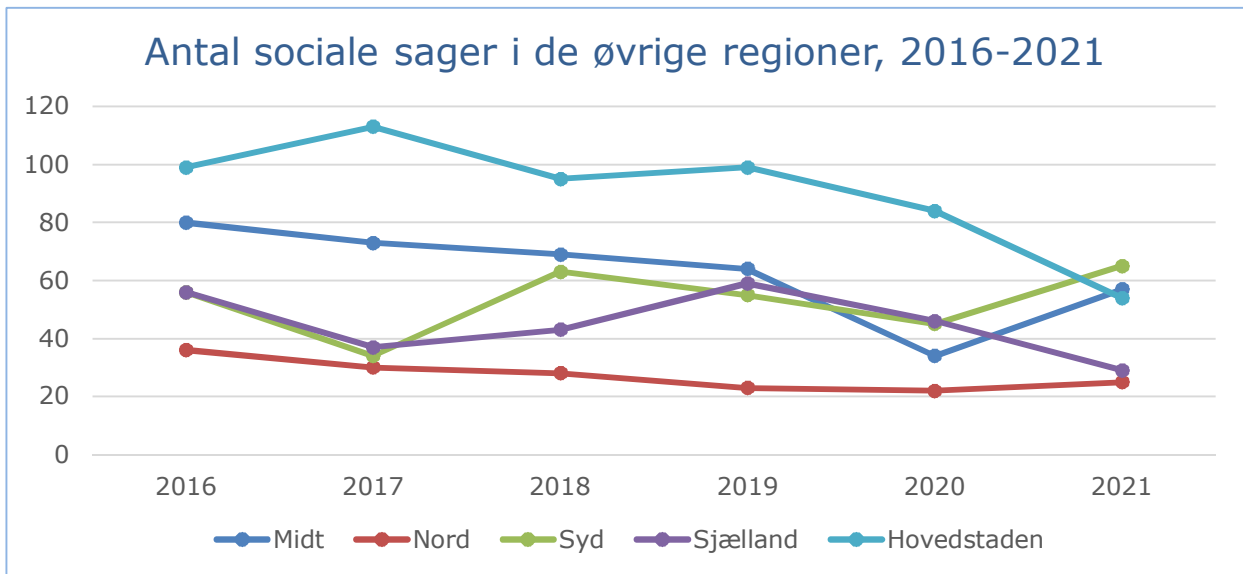
Sammenligner man udviklingen i antal sociale sager i de øvrige regioner over de seneste seks år, ses en faldende tendens i Region Hovedstaden.

I Region Sjælland har der været udsving i perioden, men samlet set en faldende tendens. Der har ligeledes været udsving i Region Syd, men samlet ses en stigning i perioden. Der ses et diskret fald i Region Nord. Se Tabel 2 og figur 3.

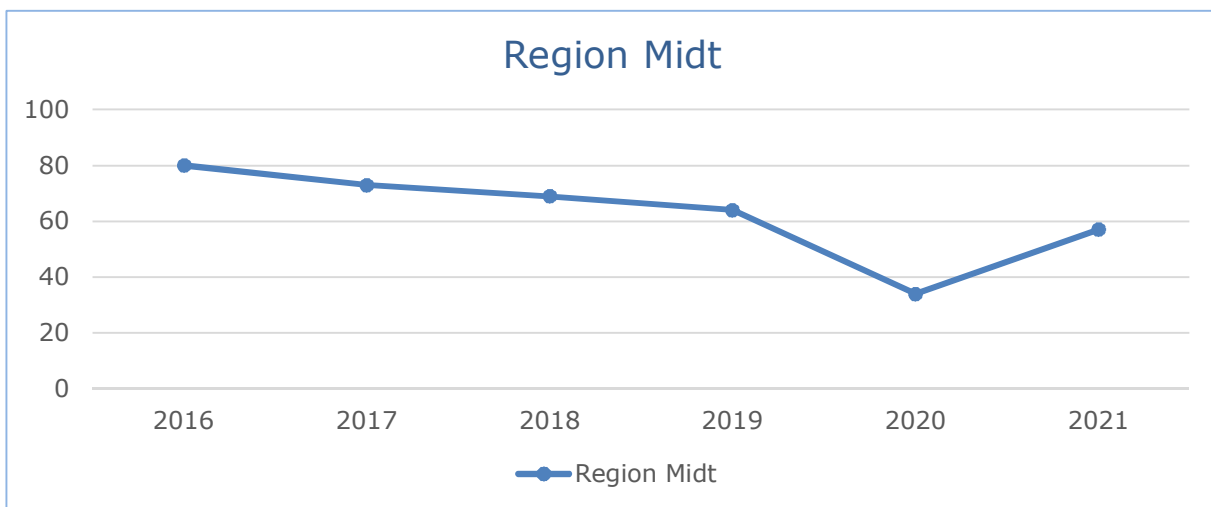
I Region Midt har der siden 2016 været en faldende tendens i antal sociale sager. Se tabel 2 og figur 4.

Region/Antal sager	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Midt	57	34	64	69	73	80
Nord	25	22	23	28	30	36
Syd	65	45	55	63	34	56
Hovedstaden	54	84	99	95	113	99
Sjælland	29	46	59	43	37	56

Tabel 2 – Fordeling af samlet antal sociale sager i hver region, 2019-2021

Figur 3 – Antal sociale sager i de øvrige regioner, 2016-2021. Data er baseret på antallet af ansøgere før frafald.

Figur 4 – Fordeling af sociale sager i Region Midt, 2016-2021. Data er baseret på antallet af ansøgere før frafald.

Sundhedslovens §94

Er 12. svangerskabsuge udløbet, kan en gravid få tilladelse til svangerskabsafbrydelse, hvis:

1) svangerskabet, fødslen eller omsorgen for barnet medfører fare for forringelse af den gravides helbred på grund af foreliggende eller truende legemlig eller sjælelig sygdom eller svækkelsestilstand eller som følge af dennes øvrige livsforhold.

2) graviditeten skyldes omstændigheder som nævnt i straffelovens §210 eller §§216-224,

3) der er fare for, at barnet på grund af arvelige anlæg eller beskadigelse eller sygdom i fostertilstanden vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse,

4) den gravide på grund af legemlig eller sjælelig lidelse eller svag begavelse ikke formår at drage omsorg for barnet på forsvarlig måde,

5) den gravide på grund af ung alder eller umodenhed ikke for tiden formår at drage omsorg for barnet på forsvarlig måde eller,

6) svangerskabet, fødslen eller omsorgen for barnet må antages at ville medføre en alvorlig belastning af den gravide, som ikke kan afværges på anden måde, således at det af hensyn til den gravide, til opretholdelse af hjemmet eller omsorgen for familiens øvrige børn må anses for påkrævet, at svangerskabet afbrydes. Ved afgørelsen tages hensyn til den gravides alder, arbejdsbyrde og personlige forhold i øvrigt samt til familiens boligmæssige, økonomiske og helbredsmæssige forhold.

Frafald

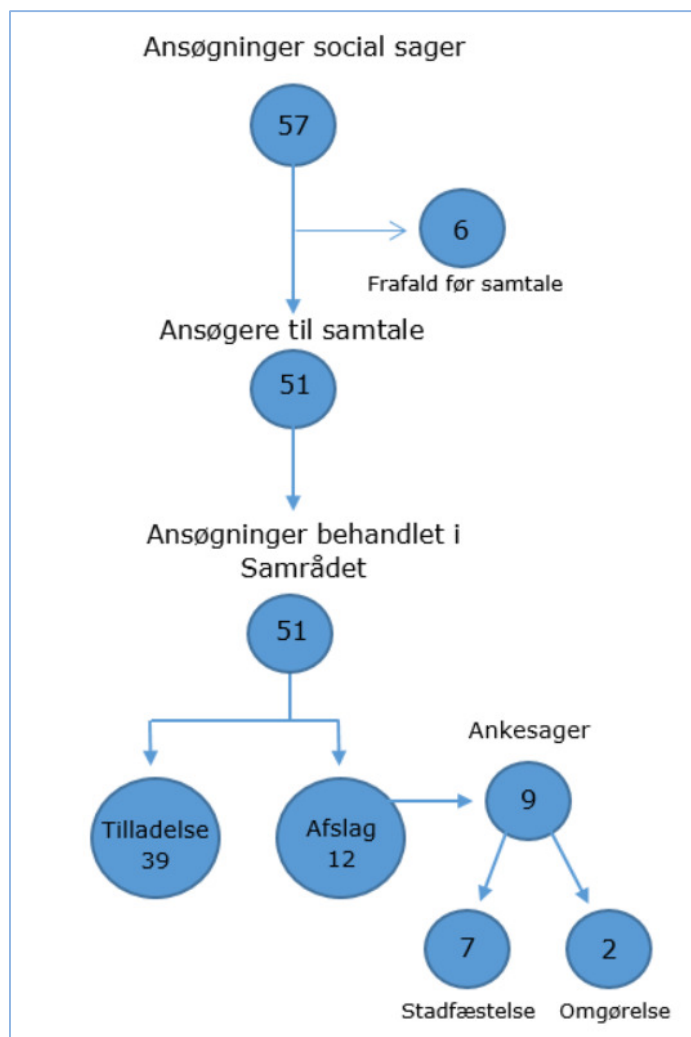
I alt frafaldt seks kvinder deres ønske om abort og mødte derfor ikke op til samtale i Samrådssekretariatet. Se figur 5. Heraf var én af kvinderne under 18 år. Der er således afholdt 51 samtaler, hvoraf alle 51 sager er behandlet i Samrådet. Den videre statistik i rapporten bygger på de 51 ansøgninger, der blev behandlet i Samrådet.

Tilladelser

Der blev i alt givet 39 tilladelser efter behandling i Samrådet samt to tilladelser efter omgørelse i Abortankenævnet.

Det samlede antal ansøgninger fra kvinder under 18 år, som blev behandlet i Samrådet, var 10. I ni tilfælde blev der givet tilladelse af Samrådet. I den sidste sag blev der givet tilladelse efter behandling af sagen i Abortankenævnet. I 2 af sagerne blev der givet tilladelse efter § 94, og i de resterende 8 sager blev der givet tilladelse efter §99 stk. 2.

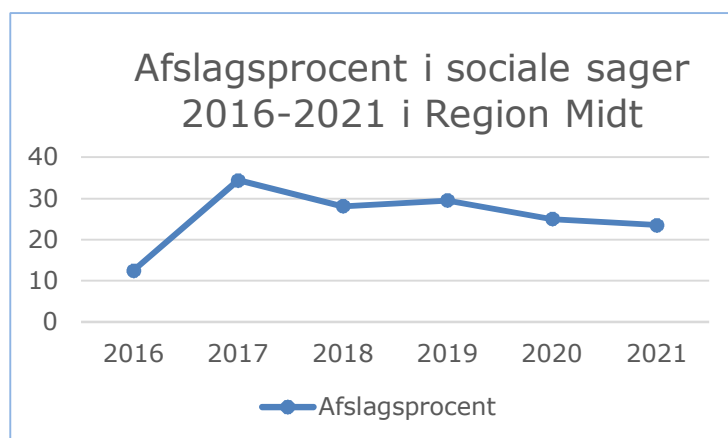
Blandt de sager, hvor kvinderne var over 18 år, blev der givet tilladelse i samlet 31 tilfælde, heraf en efter omgørelse i Abortankenævnet.

Figur 5 – Flowchart over ansøgninger på social indikation, 2021

Afslag

Der er således i alt givet 12 afslag ud af de 51 sociale sager, der blev behandlet i Samrådet i 2021. Dette svarer til en afslagsprocent på 23,5%, hvilket svarer til afslagsprocenten de seneste år. Se figur 6. Ansøgeren valgte i ni af disse tilfælde, at anke afgørelsen til Abortankenævnet, der i to sager omgjorde afgørelsen.

Figur 6 – Udvikling i afslagsprocenten 2016-2021

Ansøgning om tilladelse til abort uden forældremyndighedsindehavers samtykke

Hvis en kvinde, der ikke er fyldt 18 år og ikke er gift, ønsker abort, skal forældremyndighedsindehaverne give samtykke til anmodningen. Dette gælder uanset graviditetens længde. Det er i særlige tilfælde muligt at få tilladelse til at gennemføre aborten uden forældremyndighedsindehavernes samtykke jf. sundhedslovens § 99.

Der blev i 2021 af Samrådet modtaget 11 ansøgninger fra kvinder under 18 år. Heraf var to ansøgninger efter 12. svangerskabsuge, disse var begge med forældresam-

tykke, og der blev i begge tilfælde givet tilladelse fra Samrådet efter sundhedslovens § 94. De øvrige ni ansøgninger var efter sundhedslovens § 99 stk. 2. Én ansøgning blev trukket tilbage inden behandling i Samrådet. I de otte ansøgninger, der blev behandlet i Samrådet, blev der givet tilladelse i syv tilfælde. Den kvinde, der fik afslag fra Samrådet ankede afgørelsen til Abortankenævnet, der omgjorde afgørelsen. Af de ni ansøgere efter §99 stk. 2 havde otte anden etnisk baggrund end dansk.

Sundhedslovens § 99

Er den gravide under 18 år, og har denne ikke indgået ægteskab, skal forældremyndighedens indehaver samtykke i anmodningen.

Stk. 2. Samrådet kan, når omstændighederne taler derfor, tillade, at samtykke efter stk. 1 ikke indhentes. Samrådets afgørelse kan af den gravide indbringes for ankenævnet.

Stk. 3. Samrådet kan, når omstændighederne taler derfor, tillade svangerskabsafbrydelse eller fosterreduktion, selv om samtykke efter stk. 1 nægtes. Samrådets afgørelse kan indbringes for ankenævnet af den gravide eller forældremyndighedens indehaver.

Demografisk beskrivelse 2021

De følgende demografiske karakteristika omhandler de 51 ansøgninger, der blev behandlet af Samrådet i 2021, hvor der blev søgt tilladelse efter enten sundhedslovens § 94 stk. 1 nr. 1-2 og 4-6 eller § 99 stk. 2.

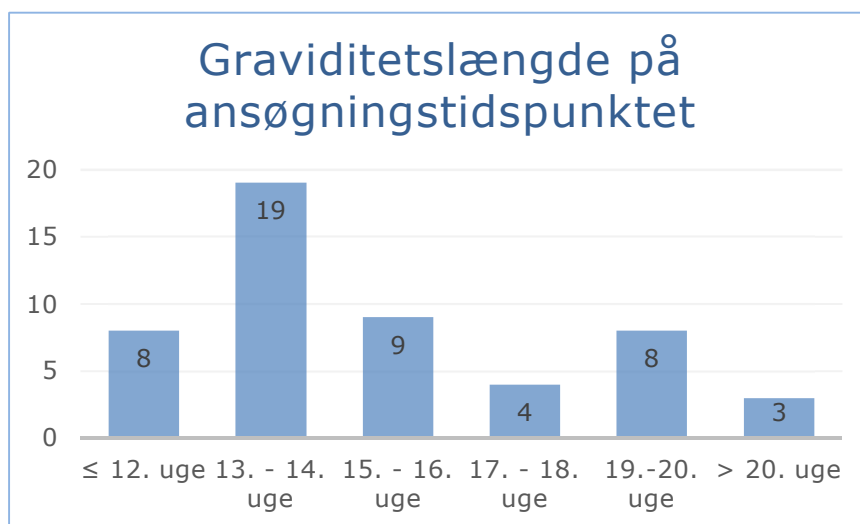
Alder

Gennemsnitsalderen på ansøgningstidspunktet var for ansøgningerne i 2021 på 27,4 år. Ansøgernes alder fordelte sig fra 15 til 50 år – heraf var ti ansøgere under 18 år. To af ansøgerne under 18 år ansøgte om tilladelse efter §94 og havde begge forældremyndighedsindehavernes samtykke. De øvrige otte ansøgere under 18 år, der søgte tilladelse jf. §99 stk. 2, var alle mindre end 12 uger henne i graviditeten.

Graviditetslængde

Som tidligere år ses det af fordelingen i figur 7, at de fleste ansøgninger sker i ugerne kort efter overskridelsen af 12. svangerskabsuge. For alle ansøgere ≤ 12. uge gælder, at der er tale om unge kvinder under 18 år, der søger tilladelse uden forældremyndighedsindehavernes samtykke.

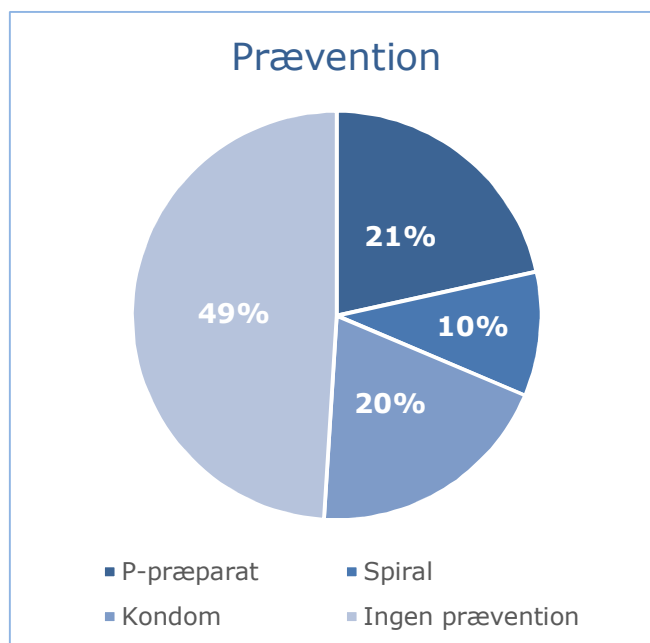
11 ansøgninger (22%) skete svarende til 19. svangerskabsuge eller højere. Dette er en betydeligt højere andel end i 2020, hvor det gjaldt 9 %. Det er dog i højere grad på niveau med 2018 og 2019, hvor der var tale om henholdsvis 14 % og 20 %. Af de 11 ansøgninger blev der i fire tilfælde givet en tilladelse.

Figur 7 – Fordeling af graviditetslængde på ansøgningstidspunktet, 2021

Prævention

Andelen af ansøgere, der henholdsvis har og ikke har benyttet prævention i perioden op til graviditeten, fordeler sig stort set ligeligt. Det vil sige, at cirka halvdelen af ansøgerne ikke har benyttet prævention, mens den anden halvdel af ansøgerne oplyste præventionssvigt som årsag til den uønskede graviditet. De benyttede præventionsmidler fordeler sig med 10 %, der benyttede spiral, 20 % der benyttede kondom og 21 % der benyttede P-præparater (P-piller, P-sprøjte eller P-stav) som det primære præventionsmiddel. En enkelt ansøger havde i tillæg til kondom desuden benyttet nødprævention. Se figur 8.

Figur 8 – Fordeling af anvendt præventionsmiddel, 2021

Uddannelse

Af den nedenstående tabel fremgår ansørgernes uddannelsesmæssige baggrund. For gruppen af unge kvinder under 18 år var der tre uden eksamen, seks med 9. eller 10. classes eksamen og en med ungdomsuddannelse, hvilket er forventeligt grundet deres alder. Dette betyder at der for kvinderne over 18 år var syv helt uden eksamen og 10 med uddannelse svarende til folkeskoleniveau. Fordelingen er sammenlignelig med tidligere år.

Uddannelsesniveau	Antal	Fordeling
Ingen eksamen	10	19,6 %
9. klasse	10	19,6 %
10. klasse	7	13,7 %
Ungdomsuddannelse	8	15,7 %
Kort videregående uddannelse	11	21,6 %
Mellemlang eller lang videregående uddannelse	5	9,8 %

Tabel 3 – Fordeling af uddannelsesniveau, 2021

Forsørgelsesgrundlag

I 2021 havde 21% af ansøgerne intet eget forsørgelsesgrundlag. Denne gruppe omfatter seks ansøgere under 18 år, der dog kan formodes forsørget af forældremyndighedsindehaverne. De resterende fem kvinder over 18 år må antages reelt at have stået uden egen forsørgelse. Den samlede fordeling er i store træk sammenlignelig med tidligere år og fremgår af figur 9.

Civilstand

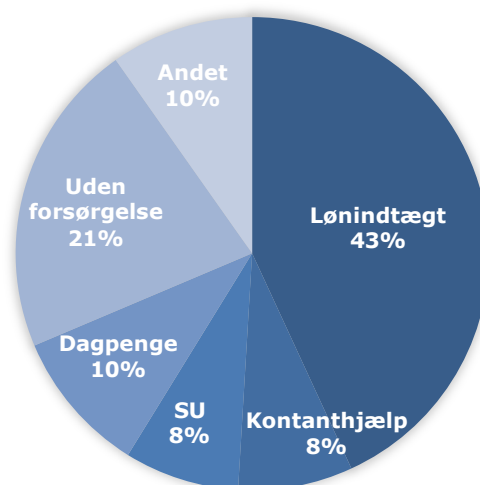
Omkring civilstand blev ansøgerne registreret som hhv. *hjemmeboende, samlevende, gift, ugift, fraskilt* samt *anbragt*. Kategorien *ugift* dækker over de ansøgere, som var bosiddende alene, hvilket også var gældende for de fraskilte kvinder. Der skal dog gøres opmærksom på, at nogle af ansøgerne var i et parforhold på ansøgningstidspunktet, selvom de ikke var samlevende. Antallet af ansøgere, der var *gifte* eller *samlevende* udgjorde 39% af ansøgerne i 2021, hvilket er lavere end i 2020 (50%), men på niveau med både 2018 og 2019, hvor de udgjorde hhv. 38% og 31%. Antallet af ansøgere der boede alene (*ugifte* og *fraskilte*), udgjorde 28% af ansøgerne, mens 31% af ansøgerne var *hjemmeboende* på ansøgningstidspunktet. I gruppen af *hjemmeboende* var ni af de i alt 16 i gruppen under 18 år. En enkelt ansøger over 18 år var *anbragt* på institution.

Geografi

Der blev i 2021 behandlet to sager, hvor ansøger havde bopæl uden for Region Midtjylland. De øvrige 49 ansøgere fordelte sig mellem de 19 kommuner i Region Midtjylland som vist i tabel 4.

Langt størstedelen af ansøgerne fra Region Midtjylland kom fra regionens største kommune, Aarhus, svarende til 37% .

Forsørgelsesgrundlag

Figur 9 – Fordeling af forsørgelsesgrundlag, 2021

Kommune	Antal ansøgere
Aarhus	18
Favrskov	1
Hedensted	1
Herning	4
Holstebro	3
Horsens	2
Ikast-Brande	1
Lemvig	0
Norddjurs	0
Odder	0
Randers	6
Ringkøbing-Skjern	3
Samsø	1
Silkeborg	3
Skanderborg	1
Skive	0
Struer	0
Syddjurs	1
Viborg	4

Tabel 4 – Geografisk fordeling, 2021

Underretning

I sager, der behandles i Samrådet, bliver det ved samtalen i Samrådssekretariatet vurderet, om der er behov for underretning i sagen, såfremt graviditeten gennemføres. Pligten til at foretage underretning til kommunen følger af Lov om social service §153. På tidspunktet for samtalen blev der i 23 tilfælde vurderet behov for underretning af kommunen, såfremt graviditeten blev gennemført. Dette svarer til et behov for underretning i 45% af tilfældene.

Etnicitet

Samlet set var 59% af ansøgerne i 2021 etnisk danske kvinder. For gruppen af unge kvinder under 18 år, der søgte tilladelse efter §99, havde syv ud af de otte ansøgere anden etnisk baggrund end dansk, hvilket har været karakteristisk for gruppen også i tidligere år.

Årsager til ansøgning om abort på social indikation

Samrådssekretariatet har siden 2013 registreret årsagen til, at ansøgere om abort på social indikation har overskredet 12. graviditetsuge. Af nedenstående tabel 5 fremgår det, at årsagerne i 2021 var ligeligt fordelt mellem forhold relateret til ansøger selv og præventionssvigt. Desuden ses ét tilfælde

af *ongoing pregnancy*, hvor ansøger havde fået foretaget en medicinsk abort inden 12. svangerskabsuge men fortsat var gravid. Der har i 2021, i lighed med i perioden 2017-2020, ikke været tilfælde af *doctor's delay* eller hospitalsfejl.

Årsager	Definition	Antal	Fordeling
Ansøger	Tilfælde, hvor der har været tvivl om abortønsket, negligering eller fravær af graviditetssymptomer, manglende brug af præventionsmiddel efter forskrifterne eller andre forhold, hvor ansøger selv tilskrives årsagen til overskridelse af 12-ugers grænsen.	25	49 %
Præventionssvigt	Ansøger angiver at have anvendt prævention efter forskrifterne, og antog derfor ikke at kunne være gravid.	25	49 %
Doctor's delay	Kvinden har haft kontakt med sundhedsvæsenet inden udgangen af 12. graviditetsuge, men sagsbehandlingen er blevet forsinket af lægelige årsager.	0	-
Ongoing pregnancy	Den situation, hvor kvinden har fået foretaget abort inden udgangen af 12. graviditetsuge, men fortsat er gravid.	1	2 %
Hospitalsfejl	Ansøger er korrekt henvist til hospitalet, men henvisningen er bortkommet eller indkaldelse til skanning er for sen i forhold til den skønnede graviditetslængde.	0	-

Tabel 5 – Fordeling af årsager til ansøgning om abort på social indikation, 2021

Ansøgning om tilladelse til senabort grundet fosterskade

Sundhedslovens 94, stk. 1 nr. 3

Der kan efter sundhedslovens 94, stk. 1, nr. 3. gives tilladelse til senabort, "når der er fare for, at barnet på grund af arvelige anlæg eller beskadigelse eller sygdom i fostertilstanden vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse".

Øget risiko for misdannelser kan omfatte hydrops føtalis og fortykket nakkefold. Påviselige misdannelser vil typisk vise sig ved rutinescanninger omkring 12. og 20. svangerskabsuge. Kromosomafvigelser påvises ved moderkagebiopsi eller fostervandsprøve.

Årsag	Antal	Fordeling
Kromosomafvigelser	62	48%
Påviste misdannelser	53	41%
Øget risiko for misdannelser	13	10%

I 2021 ansøgte i alt 129 kvinder om senabort på grund af alvorlig fosterskade eller mistanke herom. Ud af de 129 ansøgninger blev der af Samrådet givet tilladelse i 124 sager efter § 94 stk. 1 nr. 3. I de resterende fem sager er tre af sagerne stadfæstet, og to sager er omgjort efter behandling i Abortankenævnet

Tabel 6 – Fordeling af årsag til tilladelse i fosterskadesager, 2021

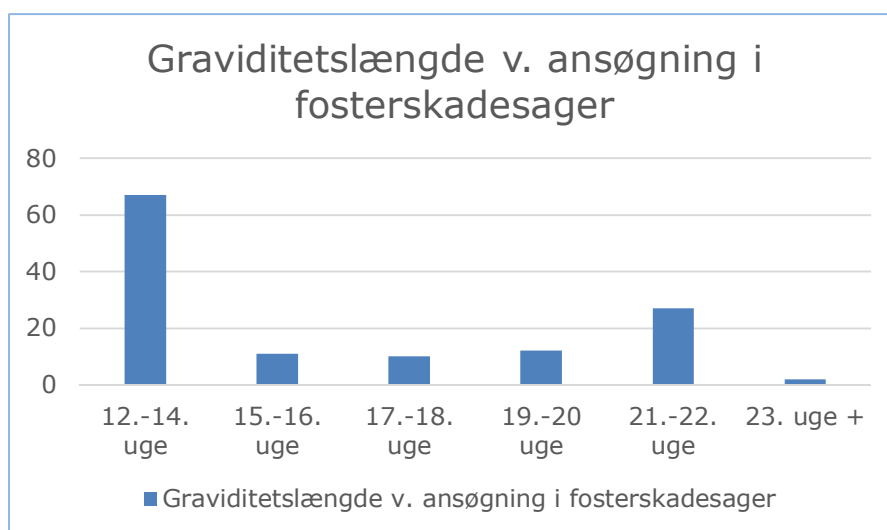
Ser man på årsagerne til ansøgning om tilladelse til abort efter 12. svangerskabsuge grundet fosterskade eller mistanke om fosterskade, var der en lille overvægt af kromosomafvigelser i forhold til påviste misdannelser. Se tabel 6. En mindre del af ansøgningerne var med baggrund i øget risiko for misdannelser.

Sammenligner man med opgørelsen fra 2020, ser vi i 2021 en reduktion på cirka 10% i antallet af ansøgninger om tilladelse til senabort grundet fosterskade.

Ansøgnernes gennemsnitsalder på tidspunktet for ansøgning var 31,5 år med et aldersspænd mellem 19 til 45 år.

Graviditetens længde i fosterskadesager varierer i mellem 12. og 31. uge og fordeler sig som vist i figur 10.

De fleste ansøgninger lå primært i relation til de rutinemæssige scanninger omkring 12. og 20. svangerskabsuge.

Figur 10 – Graviditetslængde ved ansøgning i fosterskadesager, 2021

Ansøgning om tilladelse til fosterreduktion

Fosterreduktion er et selektivt abortindgreb, som ikke omfatter alle fostre. Det kan udføres ved graviditeter med flere fostre på baggrund af fare for den gravides helbred og ved sygdom eller risiko herfor ved et foster. Der er således hyppigst tale om trillingegraviditeter, der reduceres af hensyn til den gravides helbred eller tvillingegraviditeter, der reduceres grundet misdannelser eller kromosomafvigelser hos ét foster.

I 2021 har Samrådet behandlet 12 ansøgninger om fosterreduktion. Heraf var der tale om otte tvillingegraviditeter og fire trillingegraviditeter. Der blev i alle tilfælde givet tilladelse til fosterreduktion. Der blev behandlet ansøgninger fra tre regioner fordelt på fire ansøgninger fra Region Midtjylland, tre ansøgninger fra Region Nordjylland og fem ansøgninger fra Region Syddanmark.

Sundhedslovens § 95

En person, der er gravid med flere fostre, kan uden særlig tilladelse få reduceret antallet af fostre, hvis indgrebet kan foretages inden udløbet af 12. svangerskabsuge og væsentligt formindsker en risiko for, at den gravide spontant vil abortere alle fostre, at et eller flere fostre som følge af for tidlig fødsel ikke vil være levedygtige eller vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse, at der vil opstå fare for den gravides liv, eller at den gravides legemlige eller sjælelige helbred vil blive væsentligt forringet.

Stk. 2. Er 12. svangerskabsuge udløbet, kan en gravid i de i stk. 1 nævnte tilfælde få tilladelse til fosterreduktion, hvis der foreligger særlige omstændigheder.

Stk. 3. Uden for de i stk. 1 nævnte tilfælde kan en gravid få tilladelse til at få reduceret antallet af fostre, hvis der er risiko for, at fosteret på grund af arvelige anlæg eller beskadigelse eller sygdom i fostertilstanden vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse.

Stk. 4. Må fosteret i de i stk. 2 og 3 nævnte tilfælde antages at være levedygtigt, kan tilladelse til fosterreduktion kun gives, hvis de i stk. 3 nævnte omstændigheder med afgørende vægt taler for det.

Ansøgning om tilladelse til sterilisation

Alle myndige og habile personer har i Danmark fri adgang til sterilisation jævnfør Sundhedslovens § 105. For personer over 18 år, men under 25 år, kræves der dog en refleksionsperiode på seks måneder, før indgrebet kan foretages. Refleksionsperioden træder i kraft fra det tidspunkt, hvor borgeren har været til en indledende samtale på hospitalet.

Såfremt ovenstående betingelser ikke er opfyldt, kan der ansøges om tilladelse til sterilisation jf. Sundhedslovens § 107. En sådan ansøgning behandles af Samrådet.

Det er kendetegnende for denne type af sager, at sagsbehandlingen er langvarig og ofte kan tage op til seks måneder.

Der er i 2021 truffet afgørelse af Samrådet i sager om sterilisation for fire borgere i Region Midtjylland. Der blev i én sag givet tilladelse ved første behandling i Samrådet. I de tre resterende sager blev der ved første behandling i Samrådet givet afslag. Alle tre sager blev efterfølgende afsluttet med en tilladelse efter enten behandling i Ankenævnet eller genbehandling i Samrådet. Alle fire borgere var omfattet af personkredsen beskrevet i Sundhedslovens § 110 eller § 111.

Sundhedslovens § 107

Er betingelserne i § 105 eller § 106 ikke opfyldt, kan tilladelse til sterilisation gives, hvis

1) der på grund af arvelige anlæg hos ansøgeren eller dennes ægtefælle eller samlever er en sådan fare for, at eventuelle børn vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse, at det må anses for ønskeligt at forebygge fødsler,

2) ansøgeren eller dennes ægtefælle eller samlever på grund af sindssygdom eller anden sjælelig lidelse, svag begavelse, grovere karakterafvigelser eller alvorlig legemlig lidelse er uegnet til at drage omsorg for børn på forsvarlig måde,

3) der af særlige grunde er betydelig fare for, at ansøgeren eller dennes ægtefælle eller samlever ikke kan gennemføre et fremtidigt svangerskab, eller at barnet ikke vil blive levedygtigt eller vil blive født med væsentlige beskadigelser eller

4) de forhold, hvorunder ansøgeren og dennes familie lever, gør det påkrævet at undgå barnefødsel. Ved afgørelsen tages hensyn til familiens helbredsmæssige, bolig-mæssige og økonomiske forhold samt antallet af hjemmeværende børn og til, om det må forventes, at flere børn vil medføre en væsentlig belastning af forholdene gennem forringelse af ansøgerens helbredstilstand, betydelig forøgelse af dennes arbejdsbyrde eller på anden måde.

Stk. 2. Ved afgørelsen af, om sterilisation kan tillades, skal der lægges særlig vægt på, om de forhold, der begrunder sterilisationen, kan antages at være af varig karakter. Der skal desuden lægges vægt på, om svangerskab kan forebygges hensigtsmæssigt på anden måde.

Stk. 3. Sterilisation af personer under 18 år må ikke tillades, medmindre ganske særlige forhold taler derfor.

Stk. 4. Styrelsen for Patientsikkerhed kan fastsætte nærmere regler for sterilisation efter stk. 1-3.

Fagligt indlæg

Skrevet af Annelise Murakami, leder af RED Rådgivning.

RED Center mod æresrelaterede konflikter består af RED Safehouse i henholdsvis Jylland og Storkøbenhavn, RED+ et krisecenter for LGBT+ personer med etnisk minoritetsbaggrund, der åbnede 1. februar 2022 samt RED Rådgivning, et landsdækkende anonymt rådgivningstilbud. Målgruppen er unge, voksne og forældre, der er udsat for eller vidende om æresrelateret vold og kontrol såvel som professionelle, der har brug for rådgivning².

De seneste år har der været et stigende fokus på vold, dets udtryksformer, påvirkninger og konsekvenser. Vi ser desuden et begyndende fokus på voldsudøverne, som vi hilser velkomment, men som på samme tid er særligt udfordrende ift. de mennesker, vi møder i RED Center. I dette indlæg vil vi kort redegøre for de særlige vilkår, der gør sig gældende, når vi taler om æresrelateret vold og kontrol og vil kort beskrive de forskellige voldsformer.

Indledningsvist er det afgørende at have blik for, at de rådgivningssøgende, som henvender sig til RED Center, ofte oplever vold som tabuiseret, privat og skamfuldt. Det kan derfor være en smertefuld og udfordrende proces at træde ind i for den rådgivningssøgende, men også et generelt vilkår for mennesker, der udsættes for sådanne krænkelse, omsorgssvigt og overgreb. Samtidig kan processen være karakteriseret af loyalitetsbarrierer overfor familien, hvor vores målgrupper kan opleve, at de er illoyale overfor deres etniske miljø³. Vold i dets forskellige former og ofte flere voldsformer ad gangen

har desværre for nogle været en del af de rådgivningssøgendes dagligdag i en længere årrække. Samtidigt kan nogle af familierne være udfordrede socioøkonomisk, traumatiserede og udsatte, og det er vigtigt at påpege kompleksiteten i dette felt. Der er med andre ord tale om et udfordrende og dilemmafyldt felt.

Voldens tre parter

I forhold til vold og kontrol er der sædvanligvis to parter; offer og udøver. I forhold til æresrelateret vold og kontrol er der derimod tre parter; offer, den/de udøvende og de, der er vidende om volden og kontrollen⁴. Den æresrelaterede vold og kontrol er karakteriseret ved at være planlagt, kollektivt organiseret og til dels accepteret af familien, den udvidede familie og netværket og anses i nogle sammenhænge for at være nødvendig.

Omdrejningspunktet er oftest knyttet til (forhandlinger om) frihed, levevis, køn og udlevelse af medborgerskab. Vi kobler medborgerskabsbegrebet til Ken Plummers begreb 'intimt medborgerskab'⁵, der udbygger medborgerskabsbegrebet til de mest intime aspekter i menneskets livsudfoldelse, råderet, ejerskab, frihed og at kunne bestemme over egne relationer, følelser og krop. Seksualiteten er med andre ord i fokus, og vi definerer friheden til egen krop og egne valg med afsæt i Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakke om seksuel sundhed⁶. Der er således ofte tale om, at den uacceptable æresrelaterede sociale kontrol

² www.red-center.dk

³ Skytte, Marianne: *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag. 4. udgave, 2016.

⁴ Danneskiold-Samsøe, Mørck & Wagner Sørensen: *Æresrelateret social kontrol. Teori og praksis i socialt arbejde*. Akademisk Forlag, 2019

⁵ Mørck, Yvonne & Rosenbeck, Bente: "Intimt medborgerskab i det 21. århundrede" in *Politica*, 51. årg. Nr. 1 2019, 39-60

⁶ Sundhedsstyrelsen: *Forebyggelsespakke Seksuel sundhed – Sundhed for alle*, 2018

og vold er nært forbundet med kønskonservervative normer⁷.

Jeg var så bange for at snakke med folk, for jeg var bare sådan, hvis min familie finder ud af at jeg er inde og snakke med andre, og jeg var sådan "kan jeg virkelig stole på mine venner", fordi det der med at snakke om familieproblemer, det anså jeg som noget rigtig stort og sådan nærmest tabu. Det er jo slet ikke noget man snakkede om, og det gjorde jeg heller ikke. Jeg var alt for bange og sådan og overvejede rigtig meget at gå til min vejleder, men det turde jeg ikke. Altså jeg var så bange, og jeg gik lidt og ventede på, at de rakte hånden ud, men det gjorde de aldrig. Og det synes jeg, når jeg kigger tilbage, at det synes jeg ikke var ok, fordi at jeg sejlede!

- Kvindelig beboer, RED Safehouse

Ligestilling mellem alle køn⁸

I RED Center ansues vold som et udtryk for ulighed mellem køn, som er i forlængelse af en patriarkalsk grundstruktur. Det ses dog, at mænd også kan være ofre for æresrelateret vold. Typiske eksempler på henvendelser fra mænd omhandler retten til frit at kunne vælge partner, uddannelse eller retten til at fravælge religion. Endvidere ses det, at heteronormative normer fører til, at LGBT+ personer er særligt udsatte i de miljøer, hvor ære spiller en rolle, og der er her helt særlige udfordringer, der skal tages højde for⁹. Fælles for den æresrelaterede vold er, uanset køn og seksualitet, at det i værste fald kan medføre dødstrusler og drab.¹⁰

⁷ Slot Vikkelsø, Line: *Ekstrem social kontrol*. Ligebehandlingsafdelingen, Institut for Menneskerettigheder, 2017

⁸ RED Center mod æresrelaterede konflikter anser vold mod kvinder som et grundlæggende globalt ligestillingsproblem. Ligestilling mellem kønnene er et af FN's 17 verdensmål, som indgår i udviklingsdagsordenen for bæredygtig udvikling frem til 2030. Målet er at sikre, at diskrimination mod kvinder og piger ophører overalt. Seksuel vold og udnyttelse og ulighed er elementer, som netop står i vejen for ligestillingen mellem kønnene. Et ophør med alle former for diskrimination mod kvinder og piger skal således anses som en grundlæggende menneskeret.

Voldsformer

Samtlige voldsformer ses repræsenteret i den æresrelaterede vold; fysisk og psykisk vold – herunder digital vold og stalking, genopdragelsesrejser/dumping, seksuel vold herunder jomfruidealet/"mødomskonstruktioner" samt Female Genital Mutilation (FGM), tvangsægteskaber, vold pga. kønsidentitet/seksuel orientering, materiel og økonomisk vold¹¹. Endvidere fortæller nogle af de unge, at deres familier kan finde på at straffe dem ved at ekskludere dem fra familiefællesskabet i hjemmet. Dette er en form for psykisk vold, som ofte overses. De unge beskriver, hvordan forældre og/eller søskende ikke taler til dem i uger eller måneder, og at de bliver ignoreret, hvis de f. eks. viser sig i stuen eller i køkkenet.

At opholde sig i et hjem, hvor ens familiedlemmer opfører sig som om man ikke eksisterer, er meget psykisk belastende. Den sociale isolation og eksklusion fra familien og det øvrige miljø svarer til at være 'socialt død'.

Samtidig er et vigtigt opmærksomhedspunkt for at forstå kompleksiteten af den æresrelaterede vold og den loyalitetskonflikt, som meget ofte er på spil, at det ikke kun er den unge, der sanktioneres i tilfælde af, at familiens ære opleves krænket. Det kan ofte få konsekvenser for hele familien eksempelvis ved enten at opleve chikane eller 'social død' i miljøet.

⁹ Følner, Bjarke, Heiberg Goor, Anne & Hansen Bjerregaard, Anne-Mette: *Nydanske LGBTI+ personers levevilkår og støttebehov*. Udarbejdet af Als Research for Styrelsen for International Rekruttering, 2022 ISBN: 978-87-93373-47-1

¹⁰ Styrelsen for International Rekruttering og Integration: Videnskortlægning om æresrelaterede konflikter, 2019

¹¹ RED Center: *Årsberetning 2020*, Redigeret af Murakami, Annelise, Johnson, Anita & Rokx, Lion, 2021

Det er altså afgørende at være opmærksom på, at nogle af de mennesker, vi møder i vores arbejde, er udsat for divergerende forventningspres, kontrol og straf. Elementer der i høj grad kan modvirke vores samfunds målsætninger om frihed, autonomi og ligestilling. Det kalder på en øget indsats, oplysning, viden om og blik for disse forhold i et tværsektorielt perspektiv, således at vi arbejder sammen om, for og med disse udfordringer.

I er altid velkomne til at kontakte RED Rådgivning for rådgivning, sparring og oplæg. Vi deler gerne ud af vores erfaringer og viden.

For eksempel kan jeg godt lide at have dybe samtaler, og det var der ikke altid

plads til derhjemme, for jeg skulle hele tiden holde øje for, om jeg kom til at sige nogle ting, som ville gøre, at den anden følte sig fornærmet eller følte sig mindre værd eller mindre klog eller lignende. Og derfor, hvis jeg skal sige det rent metaforisk, derfor dæmper man sit eget lys, for at den anden skal føle sig bedre tilpas. Og jeg tror at en af de ting jeg har lært her er, at man ikke behøver at dæmpe sit lys, for at få andre til at føle sig tilpas. Idet at man bare er sig selv, så kan den anden få lov til at være sig selv - uden at man skal dæmpe sit eget lys."

- Kvindelig beboer, RED Safehouse

Taksigelser

Annelise Murakami, Leder af RED Rådgivning - for det faglig indlæg om Red Center mod æresrelaterede konflikter.

Anette Topp, billedkunstner – for tilladelse til anvendelse af forsidebilledet "Tænksom kvinde".

Datamanagement og Monitorering, Defactum, Region Midtjylland – for udskrift af data.

Jette Sørensen, socialfaglig konsulent, Klinisk Socialmedicin & Rehabilitering, Regionshospitalet Gødstrup, Region Midtjylland – for dataindsamling, praktisk hjælp til databearbejdning og sparring.

Afdelingslæge Camilla Mølsted Pedersen, lægefaglig leder af Samrådssekretariatet, Klinisk Socialmedicin & Rehabilitering, Regionshospitalet Gødstrup, Region Midtjylland – for håndtering og udsendelse af pressemateriale.

Heidi Baj Johannsen, lægesekretær, Klinisk Socialmedicin & Rehabilitering, Regionshospitalet Gødstrup, Region Midtjylland – for forsidelayout og print af årsrapport.

Samrådsmedlemmer og medarbejdere tilknyttet Samrådssekretariatet i Region Midtjylland – for deres daglige og ihærdige indsats.

Thomas Riis, fotograf – for tilladelse til anvendelse af fotografier.

Nyttige links

RED Center mod æresrelaterede krænkelser – www.red-center.dk

Sundhed.dk - www.sundhed.dk

Sundhedslovens afsnit VII og VIII, LBK nr 210 af 27/01/2022 kan læses på www.retsinformation.dk

Bekendtgørelse om tilskud til psykologbehandling i praksissektoren for særligt udsatte persongrupper - BEK nr. 1213 af 01/06/2021 - kan læses på www.retsinformation.dk

Mødrehjælpen www.moedrehjaelpen.dk

Abortlinjen www.abortlinjen.dk

Samrådssekretariat www.socialmedicin.rm.dk

Sundhedsstyrelsen, 2005 - *"Når der ikke er noget tredje valg – Social sårbarhed og valget af abort"* – kan læses på www.sst.dk/~media/DF605E038A8E4CEB8FB1D4C17665659C.ashx

Samrådssekretariatets publikationer

Årsrapporter fra Abortsamrådssekretariatet Region Midtjylland 2007-2020 kan rekvireres ved kontakt til Samrådssekretariatet eller som download via www.socialmedicin.rm.dk/abort-og-sterilisation2/

